

NLKP ajaloo
õppimise
metoodilisi
juhendeid
kaug-
üliõpilastele

Tallinn
1965

A-26947

TALLINNA POLÜTEHNILINE INSTITUUT
NLKP ajaloo kateeder

NLKP AJALOO ÕPPIMISE METOODILISI
JUHENDEID KAUGÜLIÕPILASTELE

TARTU ÜLIRKOGU
RAAMATUKOGU

Tallinn 1965

S I S U K O R D

V.Reiman.	Mida õpitakse tundma Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloo	3
E.Ojasild.	Tõelisliikumise algus ja marksismi levi- mine Venemaal	11
U.Rukki.	V.I.Lenini teos "Mis teha?"	24

ТАЛЛИНСКИЙ ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ
Кафедра истории КПСС

МЕТОДИЧЕСКИЕ РУКОВОДСТВА ДЛЯ ЗАОЧНИКОВ
ИЗУЧАЮЩИХ ИСТОРИЮ КПСС

На эстонском языке

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Toimetaja V.Reiman

Trükkimisele antud 22.IX 65. Paber 60x84, 7/16
Trükipg. 2,5. Tingpg.2,33. Tiraaž 700. Tell.nr.396

TPI rotaprint, 1965
Tasuta

MIDA ÕPITAKSE TUNDMA NÕUKOGUDE LIIDU
KOMMUNISTLIKU PARTEI AJALOOS

V. R e i m a n

Üheks tähtsamaks aineks, mida õpetatakse kõrgemates koolides, on Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei loojaks ja organiseerijaks oli Vladimir Iljitš Lenin.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei tekkis kui paljurahvuselise Venemaa töölisklassi eesrindlik väesalk. Tema juhtimisel kukutati tsaarivalitsus ja kodanluse võim. Kaotati pärisorjusaegsed igandid ja kapitalistlik ühiskonnakord. Meie maal on üles ehitatud sotsialistlik ühiskond. Selle tulemusena on Nõukogude Liidus kujunenud nõukogude rahva moraalne ja poliitiline ühtsus. Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei, mis tekkis töölisklassi eesrindliku väesalgana, on muutunud kogu nõukogude rahva parteiks. NIKP XXII kongressil vastuvõetud partei põhikirjas on öeldud:

"Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on nõukogude rahva läbiproovitud võitlusavangard, mis ühendab vabatahtlikkuse alusel Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu töölisklassi, kolhoositalurahva ja haritlaskonna eesrindliku ja kõige teadlikuma osa. ... Partei eksisteerib rahva jaoks ja teenib rahvast. Ta on ühiskondlik-poliitilise organisatsiooni kõrgeim vorm, nõukogude ühiskonna juhtiv ja suunav jõud. Partei juhib nõukogude rahva suurejoonelist loovat tegevust, annab organiseeritud, plaanipärase ja teadlikult põhjendatud iseloomu tema võitlusele lõppeesmärgi - kommunismi võidu eest.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise lahutamatu koostisosana." (Tallinn, 1961, lk. 5 ja 9.)

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu on teadus. Nagu igal teadusel, nii on ka NLKP ajalool oma uurimisobjekt ehk aine. See on teadus Kommunistliku Partei tekkimise ja arenemise seadustest. Tema ülesanne on üldistada Kommunistliku Partei kui juhtiva, suunava, organiseeriva ja teoreetilise jõu tegevuse kogemusi ning näidata seaduste avaldumist nähtuste näilises kaoses. Teiste sõnadega NLKP ajaloo ülesandeks on uurida ja üldistada Kommunistliku Partei kui tööliklassi ja kogu nõukogude rahva eesmise väesalga ja poliitilise juhi, sotsialistliku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri teostanud, sotsialismi ülesehitanud ja kommunismi ehitava, proletaarse internatsionalismi eest võitleva ning rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühe üldtuntud eelväe tekkimise ja arenemise seaduspärasusi.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu on massilise poliitilise, organisatsioonilise ja ideoloogilise töö kogemuste ammendamatu salv. Nende praktikas kontrollitud ajalooliste kogemuste tundmaõppimine relvastab õppijaid marksismi-leninismi suurte ideedega.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei tekkimise ja arenemise ajalugu on seotud tööliklassi, töölisliikumise ja proletariaadi klassivõitluse arenemise ajalooga. Proletariaat on kapitalistliku ühiskonna üks põhiklasse. Ta jääb selleks ka pärast sotsialistliku revolutsiooni võitu. K. Marx ja Fr. Engels hindasid esimestena õigesti tööliklassi ajaloolist osa. Nad lõid õpetuse tööliklassi osast ajaloos, panid aluse teadusliku kommunismi teooriale, marksismi teooriale.

Marksism on proletariaadi maailmavaade. Selle olemuse ja teadusliku kommunismi alused panid K. Marx ja Fr. Engels kirja kommunismi esimeses programmilises dokumendis "Kommunistliku partei manifestis", mis ilmus 1848. aastal.

Käesoleva sajandi suurimmarksist ning K. Marxi ja Fr. Engelsi töö ustav jätkaja V.I. Lenin kirjutab "Kommunistliku partei manifesti" tähtsusest artiklis "Karl Marx":

"Selles teoses on geniaalse selguse ja kujukusega esitatud uus maailmavaade, järjekindel materialism, mis hõlmab ka sotsiaalse elu valdkonna, dialektika kui kõige mitmekülgsem ja sügavam arenemisõpetus, klassivõitluse teooria ja proletariaadi - uue, kommunistliku ühiskonna looja - maailma-ajaloolise revolutsioonilise osa teooria." (V.I. Lenin, Teosed, 21. kd., lk. 32.)

Seega võib marksismi defineerida järgmiselt. Esiteks, marksism on proletariaadi maailmavaade. Teiseks, marksismi moodustavad kolm komponenti: teaduslik filosoofia - dialektiline ja ajalooline materialism; teaduslik poliitiline ökonoomia; teadusliku kommunismi õpetus.

Nagu iga teadus, nii areneb ka marksismi teooria kui elav teadus. Oma loovat jõudu ammutab ta reaalsest elust, revolutsioonilisest praktikast. Teda tuleb omandada loovalt.

Marksismisse loovalt suhtumise eeskuju näitas Vladimir Iljitš Lenin. V.I. Lenini tegevus on seotud uue ajastuga - imperialismi ja sotsialistlike revolutsioonide ajastuga. Marksismi põhimõtetele ustavaks jäädes arendas V.I. Lenin marksismi edasi uutes tingimustes. Tema panus marksismi varasalve on niivõrd suur, et võime rääkida täiesti uuest etapist marksismi arengus, marksismi leninlikust etapist ehk leninismist.

NLKP ajaloo õpikus antakse leninismi kohta järgmine definitsioon: "Leninism on marksismi jätk ja arendus, imperialismi ja proletaarsete revolutsioonide ajastu, Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidus sotsialismi ja kommunismi ehitamise ajastu, sotsialismi maailmasüsteemi tekkimise ja arenemise, inimühiskonna kapitalismilt kommunismile ülemineku ajastu marksism" (Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu, Tallinn, 1963, lk. 6).

Teadusliku kommunismi teooria kujutab endast kommunistlikku ühiskonda ehitavate rahvahulkade kogemuste üldistust, sest Kommunistliku Partei poolt uue ühiskonna loomi-

sele suunatav töörahva praktiline tegevus pole midagi muud kui praktikasse rakendatud teadusliku kommunismi teooria, s.o. marksism-leninism tegelikkuses. Sellest järeldub, et Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu on marksism-leninism tegelikkuses ja tema arenemises.

Täiendavalt materjali selle küsimuse kohta leiame NLKP ajaloo õpikust (lk.18-19).

Vastavalt töölisklassi, töötava talurahva ja meie maa kõigi rahvaste huvidele, kodumaa huvidele, Nõukogude Liidus kommunismi ülesehitamise huvidele ja rahvusvahelise sotsialismi huvidele on partei kõigil oma arenemistee etappidel välja töötanud ja ellu viinud marksismi-leninismi õpetusele rajatud poliitilise joone. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloo kui teaduse ülesandeks on uurida partei poliitilise joone väljatöötamist ja elluviimist üksikutel võitluse etappidel ja tänapäeval. Peale selle uurib NLKP ajalugu partei ülesehitamise põhimõtteid, tema juhtivate keskorganite ja kohalike organisatsioonide praktilist tegevust, partei siseelu norme ja kodanluse võimu kuku- tamise ning sotsialistliku revolutsiooni võidu, sotsialis- mi ja kommunismi ehitamise eest peetava võitluse juhtimise meetodeid. Ühesõnaga Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloo ülesandeks on uurida Kommunistliku Partei teoreeti- list, poliitilist ja organisatsioonilist tegevust.

Kommunistliku Partei ajaloo õppimisel käsitletakse muu seas järgmisi küsimusi:

rahvahulkade osa ajaloos, töölisklassi revolutsioonili- se võitluse arenemise seaduspärasused;

proletariaadi seaduspärane võitlus hegemoonia eest töö- rahva võitluses ühiskonna ümberkujundamiseks demokraatlikel ja sotsialistlikel alustel sotsiaalse revolutsiooni abil, sealhulgas töölisklassi võitlus liidu loomiseks talurahvaga ja töölisklassi juhtimise kindlustamiseks selles liidus; töö- lisklassi võitlus hegemoonia eest rahvuslikus vabadusliikumis- ses internatsionalismi põhimõtete alusel;

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloo seaduspära- ne seos maailma kommunistliku liikumise ajalooga;

partei silmapaistvate töötajate osa parteilises võitluses ning võitlus marksismile-leninismile võõra ja vaenuliku isikukultuse vastu jne.

Partei ajalugu ei jutusta ainult sellest, mis oli minevikus. Veelgi rohkem räägib ta tänapäevast ja sellest, mis toimub tulevikus. Partei ees oli kolm maailma-ajaloolist ülesannet. Esiteks, kehtestada proletariaadi diktatuur; teiseks, rajada sotsialistlik ühiskond; kolmandaks, ehitada kommunismi esimese faasi - sotsialismi baasil üles kommunistlik ühiskond. Kaks esimest ülesannet lahendati vähem kui poole sajandi vältel, kolmanda ülesande peab lahendama kaas-aegne põlvkond.

Partei kõrgeimaks eesmärgiks on üles ehitada kommunistlik ühiskond. Kommunistlik Partei on alati olnud rahvahulka innustajaks. Oktoobrirevolutsioon ja interventide purustamine, industrialiseerimine ja kollektiviseerimine, Suur Isamaasõda, purustatud linnade ja majanduse taastamine, hiiglaslike elektrijaamade ehitamine ja uudismaade ülesharimine, sotsialismi lõplik võit NSV Liidus - need on nõukogude rahva ajaloolised kangelasteod, mis sooritati Kommunistliku Partei õhutusel. Praegu innustab Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei meie rahvast looma kommunistlikku ühiskonda. Kommunismi ülesehitamine on saanud nõukogude rahva praktiliseks ülesandeks.

*

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloo kui teaduse iseloomustamisel ei saa mööda minna meetodi küsimusest. Nii nagu igal teadusel, on ka Kommunistliku Partei ajalool oma uurimismeetod. Selleks on tegelikkuse uurimisele läheneamise viis, ühiskondlike nähtuste uurimise viis. Kommunistliku Partei ajaloo meetod on materialistlik-dialektiline. See meetod nõuab, et nähtusi uuritaks nende arenemises ja muutumises, sest arenemine ja muutumine on looduse, ühiskonna ja mõtlemise arenemise objektiivne seadus. Meetod nõuab ka, et arenemise põhjust nähtaks vastandite võitluses, sest see on samuti tegelikkuse seaduspärasus. K. Marx ja Fr. Engels tõestasid, et kapitalistliku ühiskonna rüpes on sellised sisemised vastuolud, mis teevad kapitalismi hukkamise

paratamatuks. Kapitalistliku ühiskonna põhiliseks vastuoluks on vastuolu tootmise ühiskondliku ja omandamise eraomandusliku iseloomu vahel. Kapitalism loob enda hääbumiseks materiaalsed tingimused ja inimesed, kes need tingimused ära kasutavad kapitalismi ja kodanluse hukkamise kiirendamiseks. Seega kapitalism toodab järjest suuremal arvul kaasaegseid töölisi, proletaarlasi. Siit tuleneb tähtis marksismi-leninismi järeldus selle kohta, et kapitalism tekkis tõesti kui ajalooline paratamatus, kuid sama seaduspärane ja paratamatu on ka tema hääbumine.

Vastandina sellele teaduslikule meetodile on kapitalismimaades laialdaselt levinud nn. kodanlik-objektivistlik meetod. Selle meetodi pooldajad moonutavad teadlikult tege-likkust ja ühiskondliku arenemise seaduspärasusi eksploataa-torlike klasside huvides. Üks kodanliku objektivismi esinda-jaid Venemaal oli liberaalse kodanluse ideoloog Peter Struve. Ta kutsus üles loobuma võitlusest kapitalismi vastu sel põh-jusel, et XIX sajandi lõpul arenes Venemaal kapitalism objektiivse paratamatusena. Struve vaikis teadlikult kapi-talismi lepitamatuist vastuoludest, mis viisid paratama-tult proletaarse revolutsiooni puhkemisele.

Elu on tõestanud, et iga samm eesrindliku teaduse, ees-rindliku mõtte arenemises toimub võitluses reaktsiooni-liste vaadete vastu, et iga teadus nõuab sellelt, kes te-maga tegeleb, seda, mida nimetatakse parteilisuseks teadu-ses.

Parteilisuse põhimõte on Kommunistliku Partei ajaloo meetodi üks tähtsamaid printsiipe. Seda printsiipi ei tohi nii tõlgendada, nagu puudutaks parteilisus ainult neid, kes kuuluvad Kommunistliku Partei ridadesse. Vastupidi, see käib iga spetsialisti kohta. Marksistlik-leninlik parteilisu-se põhimõte nõuab, et peetaks alati silmas kahte leeri - dia-lektilise materialismi ja idealismi leeri, kodanluse ja pro-letariaadi leeri olemasolu. Parteilisuse põhimõte nõuab, et igauks, kellele tõde on kallis, peab reservatsioonideta asu-ma tööliklassi poolele, kaitsma tema maailmavaadet. Seejuu-res ei tähenda parteilisuse põhimõte marksismi-leninismi sei-

sukohalt seda, et parteilisust teaduses ja poliitikas tuleb vastandada teaduse objektiivsusele. Vastupidi, parteilisuse põhimõtte nõuab ranget teaduslikku objektiivsust ja selle ühendamist leninliku printsiipaalsusega, parteilise järjekindlusega. Parteilisuse põhimõtte nõuab, et ajaloolisi sündmusi hinnataks ühiskonna eesrindliku klassi, töölisklassi seisukohalt, sest ühiskonna käesoleval arenemisetapil võimaldab ainult klassiline, parteiline seisukoht õigesti mõista ühiskondliku arenemise objektiivset tendentsi. Töölisklass on kaasajal kõige eesrindlikum klass ja ta on huvitatud ühiskonna progressiivsest arenemisest, tema revolutsioonilisest ümberkujundamisest kõige rohkem.

Parteilisuse põhimõtte nõuab igalt spetsialistilt ka seda, et oldaks leppimatu oportunismi, revisionismi, dogmatismi ja mistahes kodanlike teooriate ning nende pooldajate suhtes. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu peegeldab pikaajalist teravat ideelist ja poliitilist võitlust mitmesuguste ideoloogiliste voolude, fraktsioonide ja rühmade - menševike, trotskistide, likvidaatorite, otzovistide, pahempoolsete kommunistide, anarhistide, kodanlike natsionalistide, parempoolsete kapitulantide jt. vastu.

Tähtsaks metodoloogiliseks printsiibiks ajalooteaduses üldse ja Kommunistliku Partei ajaloos eriti on historismi printsiip. Selle printsiibi põhjal peab faktide ja sündmuste analüüsimisel alati silmas pidama, et kõik ühiskondlikud nähtused tekivad teatud tingimuste mõjul, teevad läbi komplekseeritud arengu, on kogu eelneva ajaloo produktiks.

V.I. Lenin tõlgendas historismi põhimõtte olemust järgmiselt: "... ühiskonnateaduse küsimuses on kõige kindlam ja kõige tarvilikum selleks, et tõesti omandada selle küsimuse õige käsitlemise vilumust ja mitte uppuda piasasjade rägastikku või võitlevate arvamuste tohutusse mitmekesisusse, - kõige tähtsam selleks, et seda küsimust teaduslikult seisukohalt käsitleda, on: mitte unustada põhilist ajaloolist seost, vaadelda iga küsimust sellelt seisukohalt, kuidas teatud nähtus ajaloos on tekkinud, millised peamised etapid see nähtus on oma arenemises läbi teinud, ja sel-

lelt tema arenemise seisukohalt vaadata, milliseks antud asi on muutunud nüüd." (V.I.Lenin, Teosed, 29.kd. lk.437.)

Kommunistliku Partei ajaloo põhjalik tundmaõppimine eeldab historismi printsiibist järjekindlat kinnipidamist, täpselt piiritletud ajalooliste situatsioonide konkreetset analüüsi. See tähendab, et ajaloolisi fakte ja nähtusi peab väetlema seoses konkreetse olukorraga ning arvestama tingimusi, mis neid esile kutsusid. Ajalugu ei tohi ilustada ega halvemaks teha sel teel, et tõstetakse esile mõni tsitaat või mõni juhuslik näide. V.I.Lenin rõhutas: "Faktid, kui neid võtta kui tervikut, nende seoses, on mitte ainult "kangekaelsed", vaid tingimata ka tõestavat jõudu omavad asjad. Faktikesed, kui need võetakse väljaspool tervikut, väljaspool seost, kui need on katkendlikud ja meelevaldsed, on nimelt ainult mängukannid või midagi veelgi halvemat" (V.I.Lenin, Teosed, 23.kd., lk.262).

*

Eespool puudutasime vaid olulisemaid küsimusi Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloo aine kohta. Aga ka sellest võime järeldada, et Kommunistliku Partei ajalool on suur tähtsus kommunistlikus kasvatustöös, partei poliitika mõistmisel ja marksistlik-leninliku maailmavaate kujundamisel.

Kommunistliku Partei poolt läbikäidud ajaloolise teo tundmaõppimine võimaldab paremini mõista kaasaja ühiskondliku elu nähtusi, rakendada revolutsioonilist teooriat praktilises tegevuses partei poliitika elluviimiseks.

Aine omandamisel ei ole liigne tutvuda V.I. Lenini soovitusel, millega ta alustas oma loengut "Riigist": "Ja kõige tähtsam on, et oma lugemise, ... kuulnud vestluste ja loengute tulemusena ta omandaksite oskuse asuda iseseisvalt" küsimusi lahendamaks.

Ainult siis, kui te õpite kõigis küsimustes iseseisvalt orienteeruma, "... ainult siis te võite pidada ennast oma veendumustes küllalt kindlateks ja küllalt edukalt neid veendumusi igatühe vastu ja igal ajal kaitsta" (V.I. Lenin, Teosed, 29. kd., lk. 435).

TÖÖLISLIIKUMISE ALGUS JA MARKSISMI LEVIMINE VENEMAAL

E. O j a s i l d

Käesolev teema on Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloo õppimisel sissejuhatava tähtsusega. Nii nagu reaalinete õppimisel ei saa me enne uue osa juurde asuda, kui eelnev on omandatud, niisamuti ka NLKP ajaloo korral. Seetõttu oleneb järgnevatest teemadest arusaamine suuresti töölisliikumise alguse ja Venemaal marksismi levikuga seotud küsimuste õigest mõistmisest.

Käesolev artikkel ei asenda õpikut ega loengut. See on ainult suunavaks ja täiendavaks abimaterjaliks.

Eelkõige tuleb silmas pidada, et uut tüüpi proletaarne partei ei tekkinud Venemaal tühjale kohale, vaid et partei tekkimise valmistas ette sotsiaal-majanduslik ja poliitiline arenemine, demokraatlik ja sotsiaaldemokraatlik liikumine Venemaal, töölisliikumise arenemine Lääne-Euroopas. "Marksismi kui ainuõige revolutsioonilise teooria," kirjutas V.I. Lenin 1920. aastal, "on Venemaa o m a n d a n u d sõna tõsisel mõttes k a n n a t u s t e g a, ennekuulmatute piinade ja ohvrite, ennenägematu revolutsioonilise sangarlikkuse, uskumatult energiliste ja ennastalgavate otsingute, õppimise, praktilise katsetamise, pettumuste, kontrollimise, Euroopa kogemuste võrdlemise poole sajandi pikkuse ajaloo kestel" (V.I. Lenin, Teosed, 31. kd., lk. 9).

1. Kapitalismi arenemine ja kaasaegse
tööstusproletariaadi tekkimine Vene-
maal

Sel ajal kui eesrindlikud Euroopa maad olid kodanlik-demokraatlike revolutsioonide tulemusena vabanenud feodaal-seist köidikuist, elas Venemaa veel keskaegsetes tingimustes. Üle kolmandiku (kuni 24 milj.) elanikkonnast moodustasid XIX sajandi keskel pärisorjad. Kui raske aga pärisorjuslik ike ka ei olnud, võis ta majanduslikku arenemist ainult pidurdada, mitte aga peatada. Kõigist takistustest hoolimata liikus Venemaa kapitalismi poole.

Õpiku põhjal (lk-d 11-15) tuleb luua endale selge ettekujutus kapitalistlikust tootmisest ja proletariaadi tekkimisest Venemaal. See protsess viis 1861. aastal pärisorjuse kaotamisele, millega algas uus periood Venemaa ajaloos: ühe valitseva tootmisviisi kiire asendamine teisega.

Kapitalismi arenemine Venemaal oli osa ülemaailmsest ajaloolisest protsessist. XIX sajandi 70-ndaiks aastaiks võitis kapitalism lõplikult Ameerika Ühendriikides ja Saksamaal, kindlustus Itaalias ja Jaapanis. Tööstuse arengu kiire tempo poolest oli Venemaa üks esimesi maailmas, kuid vaatamata sellele, ei olnud rohkete pärisorjuslike igandite tingimustes võimalik üle saada maa sajanditepikkusest mahajäämusest. "Kui võrrelda kapitalismieelset ajastut Venemaal kapitalistliku ajastuga...", kirjutas V.I. Lenin, "siis tuleb ühiskondliku majanduse arenemine kapitalismi ajal äärmiselt kiireks tunnistada. Kui aga seda arenemiskiirust võrrelda sellega, mis oleks tehnika ja kultuuri praegusel tasemel üldse võimalik, siis tuleb praegune kapitalismi arenemine Venemaal tõepoolest aeglaseks tunnistada" (V.I. Lenin, Teosed, 3. kd., lk. 504). (Faktilist materjali kapitalistliku tootmise arenemise kohta Venemaal vt. õpikus lk.11.)

Kapitalism muutus Venemaa arenemise otsustavaks jõuks. Selle tunnuseks on ka esimesed majanduskriisid Venemaal 70-ndate aastate lõpul ja 80-ndate aastate algul.

Õpitavat materjali on vaja siduda ka olukorraga Eestis. Selleks on soovitatav lugeda raamatut "Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloo" (I osa, lk. 7-17).

Baltimaadel kulges feodaal-pärisorjusliku korra kriis nii intensiivselt, et mõisnikud ja tsaarivalitsus olid sunnitud pärisorjuse kaotama Eestimaal juba 1816. ja Liivimaal 1819. aastal.

Erinevalt pärisorjuse kaotamisest kogu Venemaal 1861. aastal vabastati Eesti- ja Liivimaa talupojad ilma maata. Kui enne olid talupoegade koormised kindlaks määratud feodaalriigi seadustega, siis talurahva "vabastamise" järel tehti seda "vabal kokkuleppel" sõlmitud rendilepinguga. Pärisorjuse igandina säilis teoorjus 1917. aastani ja pidurdas kapitalistlike suhete arenemist.

Pärisorjuse iganditest hoolimata arenesid Balti kubermangudes soodsa geograafilise asendi ja heade turustamisvõimaluste tõttu kaubalis-rahalised suhted kiiresti ning XIX sajandi keskel muutusid Baltimaad üheks Vene impeeriumi enamarenenud piirkonnaks.

Üksikud väikesed kapitalistlikud ettevõtted tekkisid Eestis juba XIX sajandi esimesel poolel. Kiiresti hakkas neid tekkima aga sajandi teisel poolel. Suurimaks oli 1857. aastal asutatud Narva Kreenholmi Manufaktuur, kus sajandi vahetusel töötas juba üle viie ja poole tuhande töölise. Sajandi lõpul asutati ka Balti Puuvilla Manufaktuur Tallinnas. Peale nende tekkisid Eestis Sindi, Kärkla ja mitmed teised tekstiilitööstuse ettevõtted.

Muudest tööstusettevõtetest olid suuremad masinatehased "Wiegand" (asut. 1859.a.) ning "Franz Krull" (asut. 1865.a.), Lutheri vineerivabrik (asut. 1887.a.) jt.

Sügavad muutused toimusid Venemaal ka ühiskonna klassi-struktuuris. Mõisnike ja poolpärisorjuslike talupoegade klassi kõrvale tulid uued klassid. Kiirenes tööstusliku kodanluse kujunemine. Päriivate manufaktuuriomanike ja rentnikega liitusid eilsed kokkuostjad, viljakaupmehed, kõrtsmikud, üksikud rikkad talupojad ja osa aadlikke.

Üheaegselt kodanlusega kasvas ka tema antipood - proletariaat. Pärisorjuse kaotamise tulemusena sai vabaks mitusada tuhat töölist, kes samuti seni olid pärisorjad. Proletariaat täienes maata või vähese maaga ja laostunud talupoegade arvel.

Tööstusliku kapitalismi hoogsa arenemise tõttu XIX sajandi teisel poolel toimus proletariaadi väga kiire kujunemine Venemaal. Kui Lääne-Euroopa riikides kestis vastav protsess üle 100 aasta, siis Venemaal toimus see mõne aastakümne jooksul. Kapitalismi iseärasuseks Venemaal oli kõrge konsentratsiooniate. Kogu Euroopa-Venemaa vabriku-, tehase- ja mäetöölaliste arvust langes 1890. aastal peaaegu pool kõige suuremate ettevõtete arvele, kus töötas 500 ja enam töölist. See tingis ka proletariaadi suure revolutsioonilise aktiivsuse.

Venemaal ja tema äärealadel kujunes internatsionaalne proletariaat. Paljud venelased asusid töötsimisel elama Donbassi, Bakuusse ja mujale. Toimus ka kvalifitseeritud vene tööliste ümberasumine Ukrainasse, Baltikumi, Taga-Kaukaasiasse. Peaasjalikult vene töölistest moodustus Kasahstani ja Kesk-Aasia proletaarne kaader.

Ka Eesti proletariaat kujunes internatsionaalsena eestlastest, venelastest, lätlastest jt. rahvustest töötajatest. Eriti palju vene töölisi töötas Narvas. Nad olid juba varem töölisliikumisest osa võtnud ja etendasid siin seetõttu juhtivat osa. Tagasi tuli ka teistes Venemaa linnades töötanud eesti töölisi. See aitas kaasa Eesti tööliste poliitilise teadlikkuse kiirele kasvule.

II. Revolutsiooniliste demokraatide ja revolutsiooniliste narodnikute kui Vene sotsiaaldemokraatia eelkäijate ajalooline tähtsus

V.I. Lenin jagas vabastusliikumise Venemaal kolme perioodi:

1) aadliperiood (umbes 1825. aastast kuni 1861. aastani);

- 2) segaseisuslaste ehk kodanlik-demokraatlik periood (ligi-kaudu 1861. aastast kuni 1895. aastani);
- 3) proletaarne periood (alates 1895. aastast).

Selle kohta on soovitatav lugeda V.I. Lenini artiklit "Herzeni mälestuseks" (V.I. Lenin, Teosed, 18. kd., lk. 9-15).

Aadliperioodi alguseks loeb V.I. Lenin dekabristide ülestõusu. Venemaa iseärasuseks oli see, et võitlust tema kodanliku ümberkujundamise eest pidas algul väike osa sellesama feodaalset iket kehastava klassi haritud esindajaid.

Aadlike-revolutsionääride ring oli väga kitsas ja nad jäid rahvast kaugele, kuid nende töö oli suur mõju edasisele vabastusvõitlusele.

Dekabristid äratasid Herzeni, kes hakkas arendama revolutsioonilist agitatsiooni. A. I. Herzen ja tema "Kolokol" (1857-1867), mis oli vene revolutsioonilise ajakirjanduse esiklapseks, aitasid kaasa Vene vabastusliikumise teise põlvkonna, revolutsionääride-segaseisuslaste ärkamisele, kes pärinesid palju laiemast - alama vaimulikukonna, linna väikekodanluse, ametnike, kaupmeeste ja talupoegade perekondadest põlvneva eesõigusteta intelligentsi kihist.

Juba pärisorjuse ajal XIX sajandi 40-50-ndail aastail hakkasid segaseisuslased aadlike-revolutsionääre välja tõrjuma. Jutt on revolutsioonilistest demokraatidest V.G. Belinskist (1811-1848), A.I. Herzenist (1812-1870), N.A. Dobroljubovist (1836-1861) ja N.G. Tšernoševskist (1828-1889). (Materjali revolutsiooniliste demokraatide kohta vt. õpikust lk. 16-17.)

Pingelistel teoreetilistel otsingutel, mille eesmärgiks oli õige tee leidmine Venemaa vabastamiseks feodalismi ahelaist, pöördusid vene valgustajad sageli Lääne-Euroopa poliitiliste kogemuste poole. Samal ajal nägid nad sealse progressi kõrval ka kodanliku ühiskonna uusi vastuolusid, mis leidsid kajastust suurte utopistide O.H. Saint-Simoni, C. Fourier' ja R. Oweni õpetuses.

Pöördumine utopistliku sotsialismi poole oli pöördepunktiks Vene eesrindliku mõtte ajaloos. Enam ei pakkunud

senised poliitilised projektid ja ideed rahuldust. Tera-
valt tõusis üles kõigi ühiskondlike suhete läbivaatamise
ja ümbertegemise vajadus. Revolutsioonilised demokraadid
uskusid sügavalt rahva loovatesse jõududesse. Nad astusid
välja ühe inimese ekspluateerimise vastu teise inimese
poolt. Revolutsiooniliste demokraatide juhid ei pidanud
võitlust üksnes ideoloogilisel rindel, vaid pöördusid va-
hetult ka talurahva poole, selgitasid temale tsarismi poliitika
olemust ja kutsusid avalikult ülestõusule mõisnike
vastu. Seega läksid vene revolutsioonilised demokraadid
palju kaugemale Lääne-Euroopa utopistidest, kes kritisee-
risid küll kapitalismi, unistasid selle hävitamisest ja
fantaseerisid paremast maailmakorrast, kuid suutmata näi-
data tõelist väljapääsu, oskamata selgitada kapitalistli-
ku palgaorjuse olemust, avastamata kapitalismi arenemise
seadusi, nägemata, et kogu arenemise aluseks ja liikumapa-
nevaks jõuks on klassivõitlus, püüdsid ainuüksi eeskuju
ja veenmise abil oma projekte ellu viia.

Revolutsioonilised demokraadid ei saanud aga tolleaeg-
setes tingimustes tõusta ühiskonna arenemise seaduste
teaduslikule mõistmisele, kuigi nad lähenesid sotsiaalsete
probleemide käsitlemisel ajaloolisele materialismile. Seda
ei saa öelda Lääne-Euroopa sotsialistide-utopistide kohta.

Revolutsioonilistel demokraatidel kujunesid juba mõnin-
gad sidemed ka K. Marxi ja I Internatsionaaliga, mis tek-
kis 1864. aastal. 1870. aasta algul lõi Genfis rühm
Tšernõševski õpilasi emigrante-revolutsionääre eesotsas
N.I. Utiniga Internatsionaali Vene sektsiooni ja pöördus
ettepanekuga K. Marxi poole olla Internatsionaali Peanõu-
kogus nende esindajaks. K. Marx võttis ettepaneku vastu.
Poole aasta pärast võeti K. Marxi initsiatiivil Internat-
sionaali Peanõukogu koosseisu väljapaistev revolutsionäär
G.A. Lopatin.

Materjali läbitöötamisel tuleb tähelepanu pöörata selle-
le, et revolutsioonilised demokraadid olid Vene sotsiaaldemo-
kraatia eelkäijad.

1. Nad olid revolutsioonilised demokraatia eest võitlejad.
2. Revolutsioonilised demokraadid olid proletariaadile

kõige lähema ühiskonnaklassi - talupoegade klassi ideoloogia kandjad.

3. Nende lipuks oli sotsialismi idee.
4. Revolutsioonilised demokraadid õhutasid rahvahulki revolutsioonilisele võitlusele kehtiva pärisorjusliku korra vastu.
5. Nad löid illegaalse revolutsioonilise organisatsiooni ja revolutsionääri moraalikoodeksi.

Revolutsioonilised demokraadid suhtusid Lääne-Euroopa revolutsioonilise liikumise kogemustesse kriitiliselt ja püüdsid teha nende alusel õigeid järeldusi võitluseks Venemaal. Nad langesid tsaari despotismi ohvritena XIX sajandi 60-ndatel aastatel, kuid nende ideed muutusid teenäitajaiks 70-ndate aastate vabastusliikumisele, kuigi selle liikumise vorm järsult muutus, võttes revolutsioonilise narodnikluse kuju.

Revolutsioonilisi demokraate ja revolutsioonilisi narodnikuid ühendas võitlus isevalitsuse ja pärisorjuse vastu, armastus rahva vastu, usk tema revolutsioonilisse jõusse. 70-ndate aastate revolutsioonilised narodnikud kuuluvad samuti Venemaa vabastusliikumise segaseisuslikku perioodi.

Revolutsiooniliste narodnikute tegevuse ja organisatsioonide kohta leidub materjali õpikus (lk.17-18).

Revolutsioonilised narodnikud nagu revolutsioonilised demokraadidki samastasid demokratismi ja sotsialismi. Võitlust demokraatia eest pidasid nad võitluseks sotsialismi eest. Nende sotsialism oli samuti utoopiline, väikekodanlik, talupoegliku päritoluga. Revolutsiooniliste narodnikute ideoloogia väljendas üleminekuperioodi Venemaa majanduselus, kui kapitalism oli veel nõrgalt arenenud ja majanduses olid ülekaalus väiketootmine ja väiketootjate klass. Seetõttu esinesidki revolutsiooniliste narodnikute vaadetes kõrvuti demokraatia ja utopistliku sotsialismi elemendid. Nende ettekujutus sotsialismist oli väikekodanlik. Nad tahtsid kaitsta talupoegade väiketootmist laostava kapitalistliku suurtootmise pealetungi eest. Et nad idealiseerisid väiketootmist ja nende ideaaliks oli väiketootja, olid nende vaated ühiskonna arenemise seisukohalt reaktsioonilised.

Revolutsiooniliste demokraatidega võrreldes tegid revolutsioonilised narodnikud sammu tagasi. Kui revolutsioonilised demokraadid olid maailmavaate poolest materialistid, kuigi ühiskondlikke nähtusi käsitlesid nad idealistlikult, siis narodnikud jõudsid tagasi idealismi. Võitluse taktikas võtsid nad kasutusele individuaalse terrori.

Sellest hoolimata etendas revolutsiooniline narodniklus suurt ja tähtsat osa Venemaa revolutsioonilise liikumise ajaloos. Kuigi narodnikute ohvrid olid suured (aastail 1873-1879 võeti kohtulikule vastutusele üle 2500 inimese, neist 355 naist), ei olnud need asjatud. Nad aitasid kaasa rahva revolutsioonilisele kasvatamisele. Revolutsiooniliste demokraatide ja revolutsiooniliste narodnikute ennastsalgava rahvateenimise traditsioone arendas edasi revolutsioonäärde kolmas põlvkond, kes võttis üle ka nende organisatsioonilised kogemused. Nii kasutas proletaarne revolutsionäärde põlvkond illegaalse marksistliku partei loomisel tsentraliseeritud ja tugevale distsipliinile ning vastastikusele seltsimehelikule kontrollile rajatud hea konspiratsiooniga "Zemlja i Volja" ja "Narodnaja Volja" kogemusi.

80-90-ndate aastate narodnikud kaotasid üha enam oma revolutsioonilisest iseloomust ja kujunesid niinimetatud liberaalseteks narodnikuteks, kes esindasid peamiselt kulakute huvisid ja olid revolutsioonilisele sotsiaaldemokraatlikule töölisliikumisele vaenulikud. Liberaalne narodniklus muutus marksismi arenemise takistuseks Venemaal. Ekslikud ja marksismile vaenulikud vaated said G.V. Plehhanovi terava kriitika osaliseks. Narodnikluse ideelise purustamise viis täielikult lõpule V.I. Lenin.

Narodniklikest illusioonidest saadi täielikult üle alles siis, kui pärast kapitalismi kindlustumist ja kaas-aegse tööliklassi tekkimist valmisid ka Venemaal eeldused uue, proletaarse ideoloogia levimiseks, proletaarsete revolutsionäärde põlvkonna võidukäiguks.

III. Töölisklassi esimeste poliitiliste organisatsioonide tekkimine Venemaal

Tööstusproletariaadi kujunemisega ilmus Venemaa ühiskondlikku ellu uus tegur - töölisliikumine. Töölisliikumine tegi Venemaal läbi pika arengutee. Uskumatult rasked töö- ja elutingimused kutsusid esile tööliste kasvava rahulolematuse. Ülekaalus oli algul passiivne tegevus: põgenemised, palvekirjade esitamised jne. Ka 60-ndate aastate töölisrahutused kandsid veel talurahva "mässude" pitserit. 70-ndatest aastatest kujunevad aga streigid Venemaal nagu teisteski maades proletariaadi peamiseks klassivõitluse vormiks. Koos töölisklassi teadlikkuse kasvuga muutusid streigid üha organiseeritumateks, visamateks ja edukamateks. Kõige aktiivsemad olid tekstiilitöölised. 1870.a. mais streikis 800 Neeva puuvillaketrusvabriku töölisi Peterburis. 1872.a. augustis oli veelgi suurem streik Narva Kreenholmi Manufaktuuris. Töölised nõudsid tööpäeva lühendamist, töötasu tõstmist, vägivaldlatsevate meistrite kõrvaldamist. Streigi algatajateks olid vene kangrud, kellega ühinesid eestlased. Streigi mõju oli tunda ka Peterburi tööliste juures.

Kuigi 70-ndate aastate streigid ei olnud üksteisega seotud, tekivad juba varsti esimesed klassiteadlikkuse alged ja pannakse toime esimesed poliitilise võitluse aktid: töölised vabastavad arreteeritud seltsimehi jõuga, astuvad sageli kähmlusse politseiga ja viimasele abiks saadetud sõjaväeosadega. Streigid muutuvad ründavaiks: nõutakse elu- ja töötingimuste parandamist, mitme ettevõtte töölised astuvad võitlusse ühiselt. Kerkivad esile üksikud haritumad töölised, kes otsivad vastust, kuidas leida õiget teed vaesusest, rühumisest ja õigusetusest pääsemiseks.

Oma osa tööliste klassiteadlikkuse tekkimisel etendasid ka narodnikud. Nad tahtsid kasutada töölisi, kes alles hiljuti olid külast lahkunud, narodniklike ideede viimiseks talurahva sekka. Narodnikud tutvustasid neid vene vabastusliikumise ajaloo ja elanikkonna eri kihtide olukorraga ning viisid nad mõttele, et on vaja võidelda isevalitsuse vastu. Narodnikutelt kuulsid töölised esimest korda I Internatsionaalist, Pariisi Kommunist, marksismist.

Narodnikud ei mõistnud marksismi teaduslik-revolutsioonilist olemust ja arvasid, et ta ei sobi teooriana Venemaa tingimustes. Sedamööda kuidas tugevnes töölisliikumine, selgus eesrindlikele töölistele, et narodnike propaganda pidurdab proletariaadi ideelist arengut, püüab hoida proletariaati talupoegliku utopistliku sotsialismi ideede raames.

Rahvusvahelise töölis- ja sotsiaaldemokraatliku liikumisega tutvumine pani ärksamad vene töölisel mõtlema proletariaadi iseseisvatest ülesannetest ja oma, narodnikutest eraldi seisvast organisatsioonist.

Esimeseks töölisorganisatsiooniks Venemaal oli Lõuna-Venemaa Töölisühing, mis tekkis 1875. aastal Odessas. Peterburis tegutses aastail 1878-1880 Põhja-Venemaa Töölisühing. Need ei olnud veel sotsiaaldemokraatlikud organisatsioonid. (Lähemalt on neist organisatsioonidest kirjutatud NLKP ajaloo õpikus lk. 19-20.)

IV. Marksismi levimine Venemaal

Marksismiga puutusid vene revolutsioonilised võitlejad kokku õige varakult. On teada, et V.G. Belinskile avaldasid tugevat mõju K. Marxi artiklid 1844. aastal ilmunud "Saksa-Prantsuse Aastaraamatus". Petraševskilaste raamatukogus leidsid K. Marxi "Filosoofia viletsus" ja Fr. Engelsi "Töölisklassi olukord Inglismaal". Viimase sisuga tutvus 1861. aastal N.V. Šelgunov. Eriti kasvas segaseisusliku intelligentsi huvi marksismi vastu 60-ndate aastate algul. Narodnikud teevad katset tõlkida ja levitada Venemaal "Kommunistliku partei manifesti". Nad trükkivad välismaal ja toovad Venemaale K. Marxi teose "Kodusõda Prantsusmaal". 1872. aastal ilmus Peterburis K. Marxi "Kapitali" I köide G.A. Lopatini ja N.F. Danielsoni tõlkes, tiraažiga 3000, mis oli üldse esimeseks "Kapitali" tõlkeks teistesse keeltesse.

Samal ajal kujunesid välja ka isiklikud sidemed K. Marxi ja I Internatsionaaliga.

Esimeseks Vene marksismi teoreetikuks sai Georgi Valentinovič Plehhanov (1856-1918). G. Plehhanov võttis osa

narodniklikust liikumisest, veendus omaenda kogemuste va-
ral narodnikute tegevuse ebaedus ja ekslikkuses ning asus
marksismi positsioonidele. 1880.a. jaanuaris emigreerus
G. Plehhanov koos teiste narodnikutega Šveitsi. 1880.a.
lõpust 1881.a. jaanuarini elas ta Pariisis. Sel ajal pöördu-
sid maapaost tagasi Pariisi Kommunist osavõtjad. K. Marxi
prantslastest õpilased Lafargue ja Guesde pidasid ideeli-
si lahinguid anarhistide ja radikaalsotsialistide vastu.
Teravad diskussioonid avaldasid G. Plehhanovile tugevat
muljet. Töötsinguil pöördus ta tagasi Šveitsi, kus oli pal-
ju Saksa sotsiaaldemokraate.

Välismaal oli G. Plehhanovil võimalus sügavalt ja süs-
temaatiliselt tundma õppida K. Marxi ja Fr. Engelsi teo-
seid. Šveitsis koondas ta enda ümber väikese rühma kaas-
mõtlejaid - P.B. Axelrodi, L.G. Deutschi, V.I. Zassulitši
ja V.N. Ignatovi -, kes olid enne aktiivsed narodnikud. Koos oma
kaasmõtlejatega otsustas G. Plehhanov luua iseseisva mark-
sistliku organisatsiooni. Et narodniklusega läbiimibunud
noorsugu mitte ära hirmutada, ei nimetatud organisatsiooni
sotsiaaldemokraatlikuks, vaid anti talle nimeks "Töö Vabas-
tus".

"Töö Vabastuse" rühma eesmärgiks oli 1) teadusliku
sotsialismi ideede levitamine K. Marxi ja Fr. Engelsi täht-
samate teoste vene keelde tõlkimise ning originaalsete
teoste avaldamise ja levitamise teel, kusjuures peeti silmas
lugejate mitmesugust ettevalmistust; 2) narodlikluse ekslike
vaadete kriitika ja vene ühiskondliku elu tähtsamate küsi-
muste läbitöötamine teadusliku sotsialismi ning Venemaa töö-
liste ja töötava elanikkonna huvide seisukohalt.

Üksikasjalikumalt on "Töö Vabastuse" rühmast kirjuta-
tud NIKP ajaloo õpikus (lk-d 23-28). Tähelepanu tuleb
pöörata ka G. Plehhanovi teostele, eriti tema tööle "Sotsia-
lism ja poliitiline võitlus". V.I. Lenin nimetas seda tööd
vene sotsiaaldemokraatia esimeseks programmiks.

"Töö Vabastuse" rühm ei ühendanud veel marksismi töölis-
liikumisega. Ta ajas sotsiaaldemokraatiale ainult teoreetilise
aluse ja tegi esimese sammu töölisliikumise suunas.

Töölisliikumise jätkuv kasv Venemaal 80-ndail aastail oli heaks pinnaks revolutsioonilise mõtte arendamisele. Venemaal hakkasid tekkima marksistlikud ringid. (Õpikus käsitletakse nende ringide tegevust lk. 28-29.)

Üheks aktiivsemaks marksistlikuks ringiks väljaspool Peterburi oli N.J. Fedossejevi ring Kaasanis. Siin õpiti ja arutati illegaalsetes väljaannetes ja käsitsi kirjutatud tõlgetes levitatavaid K. Marxi ja Fr. Engelsi teoseid ning vaieldi narodnikute vastu sihitud G. Plehhanovi teoste ümber. N. Fedossejevi ringi kuulus ka V.I. Lenin.

V.I. Lenini revolutsioonilise tegevuse alguse kohta on soovitatav lugeda raamatut "Vladimir Iljitš Lenin. Elulugu" (lk. 9-28).

V.I. Lenin alustas varakult teadlikku revolutsioonilist tegevust. Juba 17-aastase noormehena, kui V.I. Lenin Kaasani Ülikooli astus, oli ta end pühendanud revolutsioonilisele võitlusele. Sel eesmärgil hakkas V.I. Lenin ülikoolis õigusteadust õppima. Temast sai illegaalse Samaara-Kaasani üliõpilaste territoriaalse koondise aktiivne liige. 4. detsembril 1887.a. võttis V.I. Lenin osa Kaasani Ülikooli aulas toimunud üliõpilaste koosolekust, kus nõuti reaktioonilise ülikoolide põhimääruse tühistamist, üliõpilasorganisatsioonide asutamise lubamist jne. Koosolekust osavõtmise pärast heideti V.I. Lenin ülikoolist välja ja saadeti Kokuškino külasse. Alles 1888.a. sügisel lubati tal Kaasanisse tagasi tulla. Kohe astus ta N. Fedossejevi ringi. Kaasanis õppis V.I. Lenin visalt ja järjekindlalt marksismi teooriat, uuris põhjalikult K. Marxi "Kapitali", Fr. Engelsi "Anti-Dürringut" ja "Töölisklassi olukorda Inglismaal", K. Marxi ja Fr. Engelsi "Kommunistliku partei manifesti" ning teisi Marxi ja Engelsi töid. V.I. Lenin jälgis tähelepanelikult ka "Töö Vabastuse" rühma poolt väljantavat kirjandust.

1889. aastal asusid Uljanovid elama Samaarasse (nüüd Kuibõšev). Siin valmistus V.I. Lenin ülikooliõksamiteks ja lõpetas 1891. aastal eksternina Peterburi ülikooli õigus-teaduskonna. 1892. aastal arvati V.I. Lenin vannutatud advokaadi abiks.

V.I. Lenini Samaarasse saabumise ajal tegutsesid seal mitmed illegaalsed ringid, mis enamikus olid narodniklikud.

Samaaras algab V.I. Lenini järjekindel võitlus narodnikute ideoloogia vastu. Ta esineb korduvalt narodnikute vaa-dete teadusevastast olemust ja tegelikkusele vasturääkivust paljastavate referaatidega ning teeb ettekandeid K. Marxi ja Fr. Engelsi teoste kohta. 1892. aastal organiseerib V.I. Len-in Samaaras esimese marksistliku ringi. Siin luges ta 1893. aastal ette oma esimese säilinud artikli "Uusi majanduslikke liikumisi talurahva elus" käsikirja.

1893.a. augustis sõitis V.I. Lenin Peterburi, et raken-dada kasulikumalt oma teoreetilisi teadmisi ja organisatoor-seid võimeid. Peterburis astus V.I. Lenin noorte marksistide ringi ja hakkas võitlema selle eest, et seda ringi välja viia töölisliikumisest eraldatuse seisukorrast, et minna üle propagandalt eesrindlike tööliste kitsas ringis poliitili-sele agitatsioonile töölishulkades. Ta juhtis töölisringe ja korraldas õppusi üksikute töölistega, et kasvatada neist rahvahulkade organisaatoreid.

V.I. Lenini saabumisega Peterburi algas pealinna mark-sistliku organisatsiooni ja kogu vene sotsiaaldemokraatia ajaloos uus, leninlik etapp. 1895.a. sügisel ühendati V.I. Lenini juhtimisel kõik marksistlikud ringid Peterburis ühtseks poliitiliseks organisatsiooniks. Laiendades ja kind-lustades sidemeid Peterburi ja teiste linnade tööliste ning marksistlike ringidega võttis V.I. Lenin kursi marksistli-ku partei loomisele Venemaal.

K o n u s t u s l i k k i r j a n d u s

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu (teine, täiendatud trükk), Tallinn, 1963, I ptk., lk. 11-32.

T ä i e n d a v k i r j a n d u s

1. V.I. Lenin, Herzeni mälestuseks, Teosed, 18. kd., lk.9-15.
2. V.I.Lenin, K.Marxi õpetuse ajalooline saatus. Teosed, 18.kd. lk.543-546.
3. Vladimir Iljitš Lenin. Elulugu, Tallinn, 1961, lk. 1-28.
4. Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, I osa, Tallinn, 1961, lk.7-17.

V.I. LENINI TEOS "MIS TEHA?"

U. R u k k i

V.I. Lenini raamat "Mis teha?" ilmus 1902.a. märtsis Stuttgardis. See teos on suunatud sotsiaal-reformismi kodanliku ideoloogia vastu, mida rahvusvahelises töölisliikumises levitasid parempoolsed oportunistid. V.I. Lenin käsitleb siin ühtlasi küsimust uut tüüpi parteist kui töölisliikumise revolutsioneerivast, juhtivast ja organiseerivast jõust ning tema ideoloogilistest alustest.

Raamat ilmus ajal, kui tsaari-Venemaa oli muutunud imperialismi vastuolude sõlmpunktiks. Teravad vastuolud areneva kapitalismi ja feodaalkorra igandite vahel avalduisid nii majanduslikus kui ka poliitilises elus. Ühiskonna kõigi vastuolude teravnemine lõi objektiivsed tingimused kodanlik-demokraatlikuks revolutsiooniks. Venemaa seisis imperialismiajastu kodanlik-demokraatliku rahvarevolutsiooni lävel. XX sajandi alguseks oli rahvusvahelise töölisliikumise keskus kandunud Lääne-Euroopast Itta.

Venemaa proletariaadi kui kõige revolutsioonilisema klassi ülesandeks oli luua kindel võitlusliit talurahvaga ning juhtida kõigi demokraatlike jõudude ühist võitlusrinnet eelolevas revolutsioonis.

Et töölisklass oleks suuteline juhtima kõiki teisi revolutsioonilisi jõude võitluses isevalitsuse vastu, oli vaja ühendada stiihiline töölisliikumine sotsialismiga. Niisugust ülesannet võis täita ainult tsentraliseeritud marksistlik partei. Sotsiaaldemokraatliku liikumise revolutsiooniline suund eesotsas V.I. Leniniga alustas visa võitlust prole-

tariaadi marksistliku võitluspartei loomise eest. Peamiseks takistuseks partei loomisel olid sotsiaaldemokraatlikus liikumises tegutsevad oportunistid.

Oportunism töolisliikumises oli haaranud kõiki II Internatsionaali parteisid. Rahvusvahelise oportunismi erikujuks Venemaal olid "ökonomistid". V.I. Lenin seadis eesmärgiks purustada oportunism ideeliselt ja luua Venemaal uut tüüpi, oportunismist vaba revolutsiooniline võitluspartei. Oma raamatus "Mis teha?" arendas V.I. Lenin edasi K. Marxi ja Fr. Engelsi mõtteid revolutsioonilise proletariaadi parteist, formuleeris need loogiliseks õpetuseks uut tüüpi parteist ning rajas selle partei ideelised ja organisatsioonilised alused.

Igakülgset põhjendades marksistliku õpetuse põhiideid andis V.I. Lenin oma teosega vastuse Venemaa sotsiaaldemokraatliku liikumise kõige valusamatele küsimustele.

Teos koosneb viiest peatükist:

1. Dogmatism ja "kriitikavabadus".
2. Masside stiihilisus ja sotsiaaldemokraatia teadlikkus.
3. Trade-unionistlik ja sotsiaaldemokraatlik poliitika.
4. Ökonomistide omaette nokitsemine ja revolutsionääride organisatsioon.
5. Ülevenemaalise poliitilise ajalehe "plaan".

I peatüki "Dogmatism ja "kriitikavabadus"" tundmaõppimisel ja konspekteerimisel tuleb üliõpilastel pöörata tähelepanu järgmistele küsimustele:

1. V.I. Lenini võitlus marksismi revideerimise vastu.
2. V.I. Lenin "ökonomismist" kui rahvusvahelise "oportunismi" erikujust.
3. V.I. Lenin proletariaadi klassivõitluse kolmest põhi-vormist.
4. V.I. Lenin revolutsioonilise teooria tähtsusest proletariaadi klassivõitlusele.

Lõigus alapealkirjaga "Mida tähendab "kriitikavabadus"?" (V.I. Lenin, Teosed, 5.kd., lk. 315-318) juhib V.I. Lenin tähelepanu olukorrale rahvusvahelises sotsiaaldemokraatias.

Ta näitab, et rahvusvahelises sotsiaaldemokraatias on välja kujunenud kaks suunda, mille vahel käib lepitamatu võitlus. Üks on järjekindlalt revolutsiooniline suund, teine oportunistlik, marksismi põhiseisukohti revideeriv suund. Marksistliku teooria puhtuse, revolutsioonilise poliitika elluviimise eest võitleva revolutsioonilise suuna eesotsas seisib kogu maailma proletariaadi geniaalne juht V.I. Lenin.

Alapealkirja "'Kriitikavabaduse" uued kaitsjad" (V.I. Lenin, Teosed, 5.kd., lk. 318-329) all näitab V.I. Lenin, et sotsiaaldemokraatlikus liikumises olev oportunistlik suund, mis nimetab end uueks suunaks, taotles tegelikult töölisliikumise allutamist kodanluse huvidele.

Uus suund deklareeris, et ta suhtub "vanasse dogmaatilisse marksismi kriitiliselt", tegelikult aga astus ta välja marksistliku õpetuse revolutsioonilise sisu vastu.

Oportunismi rahvusvahelist iseloomu avades märgib V.I. Lenin, et eri maades võtab oportunism küll eri vormid, kuid oma sisult jääb ta igal pool samaks. Nii oli oportunisti väljendusvormiks Prantsusmaal milranism, Inglismaal trade-unionism, Saksamaal bernsteinlus ja Vene sotsiaaldemokraatias "ökonomism". Oma olemuselt oli ta aga kõikjal sama.

Üliõpilased peavad mõistma, et proletariaadi vabadusliikumise teooria - marksistlik õpetus - tekkis ja arenes leppimatus võitluses kodanliku ideoloogiaga. Oportunisti mitmesugused vormid töölisliikumises osutusid marksismile vaenulikeks tendentsideks ning kodanliku ideoloogia avaldumisvormiks.

Ka on soovitatav selgusele jõuda selles, mida oportunism enesest kujutab, millal ta tekkis ja milles seisab tema klassiolemus?

Artiklis "Karl Marxi õpetuse ajalooline saatus" (V.I. Lenin, Teosed, 18. kd., lk. 543-546) kirjutab V.I. Lenin, et sellest ajast, kui marksism oli muutunud võimsaks ideeliseks jõuks, hakkasid tööliklassi vaenlased tema vastu võitlema mitte ainult otserünnakutega, vaid ka seljagant, tuginedes oma agentuurile (oportunistidele) töölis-

liikumises. Oportunism püüab aati revideerida töölisklassi revolutsioonilist maailmavaadet, moonutada seda selliselt, et see oleks töölisklassile kasutu ja kodanlusele ohutu. Oportunistid ülistasid kodanlikku parlamentarismi, tunnistases selle kõige demokraatlikumaks poliitilise võimu avaldumisvormiks. Nad kutsusid töölisklassi lahti ütlema revolutsioonilisest võitlusest ja asendama seda parlamentarismiga, seadsid eesmärgiks parandada töölisklassi olukorda ainult reformide teel.

Oportunistide arvates ei pidavat töölisklass võitlema poliitilise võimu eest.

Lääne-Euroopa oportunistliku voolu ideeliseks isaks oli saksa sotsiaaldemokraat E. Bernštein, kes oma vaated avaldas artiklis "Sotsialismi probleemid" ning hiljem raamatus "Sotsialismi probleemid ja sotsiaaldemokraatia ülesanded."

E. Bernštein ja tema pooldajad jutlustasid sotsiaalsete vastuolude nürinemise teooriat, rääkisid vajadusest loobuda sotsiaalse revolutsiooni ja proletariaadi diktaatori ideest. Nad püüdsid töölisliikumist suunata tradeunionistlikule teele, võitlusele reformide eest. Sel kaalutusel nimetati revisioniste ka reformistideks.

Reformistid püüdsid asendada revolutsioonilist klassivõitlust võitlusega pisireformide eest. Reformism oli kasulik kodanlusele, kuivõrd see polnud suunatud poliitilise võimu vastu. Oma raamatus V.I. Lenin näitab, et oportunistide eesmärgiks oli muuta revolutsiooniline proletariaadi partei sotsiaalsete reformide parteiks.

V.I. Lenin pöörab tähelepanu nii oportunisti sotsiaalsete kui ka ideeliste juurte avamisele ja paljastab "ökonomismi" kui oportunisti eriliigi Venemaal. Ühtlasi on "ökonomismi" tekkimise põhjusi Venemaal selgitatud NLKP ajaloo õpikus (lk. 44).

V.I. Lenini raamat "Mis teha?" aitab paljastada ka tänapäeva oportunisti olemust. Üliõpilased peavad selle küsimuse selgitamiseks tutvuma Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmiga (lk. 39-41), kus on öeldud, et kaas-

aja kommunistlik liikumine kasvab ja karastub võitluses mitmesuguste oportunistlike voolude vastu. Parempoolsed oportunistid ja revisionistid kannavad tegelikult kodanlik-reformistlikku ideoloogiat kommunistlikku liikumisse. Nad püüavad marksismist-leninismist välja heita tema revolutsioonilist vaimu, eitavad sotsialistliku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri ajaloolist paratamatust ning marksistlik-leninliku partei juhtivat osa. Oportunistid õhustavad proletaarsete internatsionalismi aluseid ja õhutavad natsionalismi.

Teiseks ohuks on pahempoolne oportunism dogmatismi ja sektantluse näol, mis on leppimatus vastuolus revolutsioonilise teooria loova arendamisega ja eemaldab kommuniste laialdastest tööraha hulkadest. Pahempoolsed oportunistid kalduvad kergesti avantüristlikesse aktsioonidesse, ei oska õigesti ära kasutada uusi tekkivaid võimalusi tööliklassi ning kõigi demokraatlike jõudude huvides.

"Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei lähtub sellest", öeldakse NIKP programmis, "et leppimatu võitlus revisionismi, dogmatismi ja sektantluse vastu, igasuguse leninismist taganemise vastu on rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse edasise tugevdamise ja sotsialistliku leeri kindlustamise vajalik tingimus." (Lk. 40)

Proletariaadi klassivõitluse kolme põhivormi tundmaõppimisel tuleb silmas pidada, et XIX sajandi 90-ndail aastail domineeris rahvusvahelises sotsiaaldemokraatlikus liikumises seisukoht, mille järgi proletariaadi klassivõitlus areneb ainult kahes põhivormis - majanduslikus ja poliitilises, kuna klassivõitluse teoreetilist põhivormi alahinnati täiesti.

V. I. Lenin oma raamatus "Mis teha?" rõhutab, et proletariaat peab pidama võitlust kodanluse vastu kolmes põhivormis. Proletariaadi klassivõitlus haarab nii majandusliku, poliitilise kui ka ideoloogilise võitluse.

Üliõpilased peavad mõistma kõigi võitlusvormide olemust ja oskama selgitada, missugune osa on igal vormil proletariaadi klassivõitluses ja et proletariaadi partei kasutab kõiki neid vorme proletariaadi peaeesmärgi saavutamiseks.

Üliõpilastel on vaja tähelepanu pöörata sellele, et arenenud klassivõitluse tingimustes on need kolm võitlusvormi üksteisega tihedalt läbi põimunud ja suunatud lõppkokkuvõttes proletariaadi diktatuuri kättevõitmisele. Seejuures peab nii majandusliku kui ka ideoloogilise võitluse vorm olema allutatud poliitilisele võitlusele kui klassivõitluse kõige tähtsamale võitlusvormile.

Klassivõitluse iga põhivormi tähtsuse selgitamisel tuleb silmas pidada, et marksism-leninism ei eita võitlust reformide eest, mis ajutiselt parandavad töölisklassi majanduslikku olukorda.

Ideoloogia, maailmavaate valdkonnas avaldub klassivõitlus võitluses reaktsiooniliste ja progressiivsete ideede vahel.

Kapitalistlikus ühiskonnas on kaks maailmavaadet, kaks ideoloogiat. Kasutades seda, et kõik majandusliku, poliitilise ja ideoloogilise mõjutamise vahendid on tema valduses, nüristab kodanlus proletariaadi klassiteadvust, sisendab talle valitsevat kodanlikku ideoloogiat ning püüab nõrgendada proletariaadi usku oma jõusse ja veendumust kapitalistliku orjuse hukkamise paratamatusse. Revolutsioonilise liikumise edu tagamiseks on vaja, et proletariaat vabaneks kodanlikust ideoloogiast ja eelarvamustest ning tema teadvus kujuneks sotsialistlikuks.

NLKP programm kriipsutab alla ideoloogilise võitluse erilist tähtsust tänapäeva tingimustes: "Mida rohkem võite saavutab sotsialismi maailmasüsteem, mida sügavam on maailma kapitalismi kriis... , seda enam kasvab marksistlik-leninlike ideede osatähtsus rahvahulkade ühtekoondamisel ja mobiliseerimisel võitlusse kommunismi eest" (lk. 48).

Pärast eeltoodu selgitamist ei peaks raskusi tekitama vastuse leidmine küsimusele, miks V.I. Lenin rõhutas revolutsioonilise teooria tähtsust proletariaadi klassivõitlusele.

Marksistliku teooria tähtsust tööliikumisele on erakordselt suur. Marksismi looja andis esimesena teadus-

liku põhjenduse ühiskonna arenemise seadustele. V.I. Lenin märkis, et revolutsiooniline teooria on lahutamatu praktikast, et revolutsioonilise teooriata ei saa olla revolutsioonilist liikumist.

Õige teooria aitab tunnetada kaasaega ja ette näha tulevikku. Pärast seda, kui rahvahulgad on teooria omandanud, muutub see revolutsioonilises võitluses võimsaks materiaalseks jõuks.

Raamatus "Mis teha?" näitas V.I. Lenin, kui võrd vajalik oli teoreetiline töö Vene sotsiaaldemokraatialle. Ühtlasi märgib ta ära ka kolm põhjust (V.I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 331-332).

Kuigi V.I. Lenin rõhutas teooria suurt tähtsust revolutsioonilisele liikumisele, astus ta välja teooria loova arendamise eest ja kritiseeris teravalt marksismi dogmaatilist mõistmist. Ta näitas, et marksism, nagu iga teinegi teadus, on arenev õpetus, et K. Marx pani ainult nurgakivi sellele teadusele, mida marksistid peavad igakülgsest edasi arendama.

Pärast K. Marxi ja Fr. Engelsi surma on marksismi loov edasiarendamine seotud V.I. Lenini nimega. Vastavalt imperiaalsi ja proletaarsete revolutsioonide ajastu uutele tingimustele arendas V.I. Lenin loovalt edasi Marxi-Engelsi õpetuse kõiki koostisosi - filosoofiat, poliitilist ökonomiat ja teaduslikku kommunismi.

Marksismi-leninismi teoreetilist pärandit on loovalt edasi arendanud Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei ning teised kommunistlikud ja töölisparteid. NLKP XX, XXI ja XXII kongressi otsused, partei programm ja 1965.a. märtsipleenumi otsused kajastavad kujukalt marksistlik-leninliku teooria arendamist uutes ajaloolistes tingimustes.

Maailma kommunistliku liikumise kõigi võitlussalkade kogemustel on tööliklassi teooria täiustamisel ja rikastamisel suur tähtsus. Moskva nõupidamiste 1957. aasta deklaratsioon ja 1960. aasta avaldus on muutunud rahvusvahelise töölikliikumise tegevusjuhendiks.

V.I. Lenin näitab oma raamatus, et marksismile on vae-
nulik igasugune kivinenud ja tardunud mõte. Kui partei suh-
tub marksismisse dogmaatiliselt, kaotab ta võime marksismi oma
maa iseärasustes loovalt edasi arendada. Dogmatism teoo-
rias viib sektantlusele ja pahempoolsele oportunistile,
mis väljendub poliitikas subjektivismi ja avantürismi näol.
Nii dogmatism kui ka revisionism on ühe ja sama medali
kaks poolt. Võitlus marksistlik-leninliku teooria puhtuse
ja loova arendamise eest on ühtlasi võitlus revisionismi ja
dogmatismi vastu.

Ka tänapäeval kõlavad aktuaalselt V.I. Lenini sõnad
selle kohta, et eesrindliku võitleja osa võib täita ainult
partei, keda juhivad eesrindlik teooria (V.I. Lenin, Teosed,
5. kd., lk. 332).

II peatüki "Masside stiihilisus ja sotsiaaldemokraatia
teadlikkus" (V.I. Lenin, Teosed, 5.kd., lk. 335-345) luge-
misel peavad üliõpilased teadma, et küsimus stiihilisu-
sest ja teadlikkusest töölisliikumises oli üheks põhiliseks
lahkkelide küsimuseks revolutsiooniliste marksistide ja
oportunistide vahel. Lõppkokkuvõttes tähendas see partei kui
revolutsioneeriva ja organiseeriva jõu tunnustamist või
selle eitamist.

II peatükis käsitleb V.I. Lenin igakülgset stiihi-
lisuse ja teadlikkuse suhet töölisliikumises.

Lõigus alapealkirjaga "Stiihilisuse tõusu algus"
(V.I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 335-339) näitab V.I. Len-
nin Venemaa töölisliikumise arenemise ajaloo varal, kui-
das tööliklassi teadvus kasvas mässust masinate vastu
90-ndate aastate streikideni. V.I. Lenin kirjutab: "Kui
mässud olid lihtsalt rõhutatud inimeste ülestõusud, siis
süsteematilised streigid ilmutasid juba klassivõitluse algeid.
Omaette võetuna olid need streigid trade-unionistlikuks, kuid
mitte veel sotsiaaldemokraatlikuks võitluseks, nad tähistasid
antagonismi ärkamist tööliste ja peremeeste vahel, kuid töö-
listel ei olnud ega saanudki olla teadvust nende huvide leppi-
matust vastandlikkusest kogu kaasaegse poliitilise ja ühis-
kondliku korraga" (V.I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 336).

Et üliõpilased suudaksid õigesti mõista "ökonomistide" stiihilisuse teooria äärmist kahjulikkust töölisliikumisele, tuleb neil tähelepanu pöörata ideoloogia mõiste tundmaõppimisele.

I d e o l o o g i a on teatud klassi, poliitiliste, õiguslike, kõlbeliste ja teiste vaadete ning ideede summa. Antagonistlikus ühiskonnas on igal klassil oma ideoloogia, mis kaitseb vastava klassi huvisid.

Kodanlik ideoloogia kaitseb kodanluse huve, püüab põhjendada kapitalistliku korra igavest iseloomu, õigustada eraomandust ja ekspluateerimist. Kodanlik ideoloogia on antihumaanne, teda iseloomustab natsionalism, rassism, anti-kommunism ja tihe koostöö religiooniga.

Proletariaadi ülesandeks on hävitada kapitalism ning ehitada üles sotsialism ja kommunism. Nende eesmärkide saavutamist võimaldab sotsialistlik ideoloogia.

Seega ühiskonnas, mis on lõhestatud antagonistlikeks klassideks, ei saa olla kõikidele klassidele ühtset ideoloogiat.

Mis iseloomustab sotsialistlikku ideoloogiat?

Sotsialistlik ideoloogia avaldub eelkõige marksistlik-leninliku õpetuse kujul ning erineb nii oma klassisisu kui ka eesmärkide ja ülesannete poolest kõigist temale eelnenud ideoloogiatest.

1. Sotsialistlik ideoloogia ei teeni ekspluataatorlikke klasse, vaid tööliklassi ja töörahvast.
2. Ta põhjendab teoreetiliselt igasuguse ekspluateerimise kaotamise ja klassideta ühiskonna - kommunismi loomise paratamatust.
3. Sotsialistlik ideoloogia on sügavalt teaduslik ja peegeldab õigesti objektiivset tegelikkust. Ta ei sobi kokku religioosse ja idealistliku maailmavaatega, mis moonutab asjade tegelikku olemust.
4. Olles tekkinud proletariaadi ja kodanluse vastase klassivõitluse praktikas, on ta proletariaadile tegevusjuhendiks.

5. Ta ei levinud rahvahulkades stiihiliselt, vaid Kommunistliku Partei tohutu ideoloogilise töö tulemusena.
6. Kommunistliku Partei mõjul on marksistlik-leninlik ideoloogia muutunud NSV Liidus valitsevaks ideoloogiaks.
7. Kommunistlik Partei kaitseb marksistlik-leninliku ideoloogia puhtust leppimatus võitluses kodanliku ideoloogia ja revisionismi, dogmatismi ja sektantluse vastu.

Oma raamatus "Mis teha?" paljastab V.I. Lenin üksikasjaliselt "ökonomitide" väited, nagu tekiks sotsialistlik ideoloogia stiihiliselt töolisliikumises eneses. Tege-likult aga, nagu V.I. Lenin tõestab, tekib sotsialistlik ideoloogia teaduse arenemise protsessis ühiskonna arenemise ja proletariaadi klassivõitluse seaduste põhjaliku uurimi-se tulemusena. Sotsialistliku ideoloogia töötasid välja proletariaadi poole üleläänud intelligentsi esindajad ja seda kannab töolisliikumisse marksistlik partei. Ainuüksi oma jõududega, stiihiliselt suudab tööliklass välja jõuda vaid trade-unionistliku teadvuseni.

Klassivastuoludest lõhestatud kodanlikus ühiskonnas ei saa kunagi olla klassidest väljaspool või klassidest kõrgemal seisvat ideoloogiat. Küsimus on ainult selles: kas kodanlik või sotsialistlik ideoloogia. Keskteed ei ole. Tööliklassil on tung sotsialismi poole, see püüe tule-neb tema ühiskondlikust seisundist. Kogu oma olemusega on ta rohkem ette valmistatud sotsialistliku ideoloogia vastu-võtmiseks, sest sotsialistlik ideoloogia näitab kätte teed ja vahendid tööliklassi vabanemiseks kapitalistlikust ikkest. Kodanlus kui valitsev klass, kelle käes on määratu suur rahvahulkade vaimse orjastamise aparatuur (raadio, tele-visioon, ajakirjandus, kino, kirik) püüab aga kõigi vahendi-tega oma ideoloogiat levitada ja proletariaadile sisendada. Seepärast tähendab kummardumine töolisliikumise stiihili-suse ees ja igasuguse teadliku elemendi osatähtsuse alahindamine kodanliku ideoloogia mõju suurenemist töölis-te hulgas. Tööliklassi on vaja kaitsta kodanlike ideede mõju eest. V.I. Lenin näitab, et marksistliku partei kui töö-liklassi kõige teadlikuma osa ülesandeks on lepitamatu võit-lus kodanliku ideoloogia mitmesuguste avalduste vastu.

NLKP programmis (lk. 5) on öeldud, et meie ajastu peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile ülemineku protsess. Ühelt poolt näeme sotsialismi ideede kiiret kasvu kogu maailma proletariaadi ridades, teiselt poolt süveneb reaksioonilise imperialistliku ideoloogia mõju langus. Et vältida oma paratamatut hukku, suunab monopolistlik kodanlus kõik tema käsutuses olevad vahendid võitluseks kommunistlike ideede vastu.

Selles võitluses on tema peamiseks relvaks avalik ja varjatud antikommunism, mis, nagu partei programmis märgitud, on üks kodanliku ideoloogia vorme. Antikommunism seab endale eesmärgiks sotsialistliku korra igakülgse laimamise. Ta püüab kujutada kommunistlike parteide ja kogu marksistlikku õpetust vääralt. Antikommunism ei ole suunatud ainult Nõukogude Liidu ja teiste sotsialismileeri maade vastu. Antikommunismi sildi all peab imperialistlik kodanlus võitlust kõigi progressiivsete jõudude, järelikult kõigi demokraatlike ja rahvusliku vabastusliikumise jõudude vastu. (Üliõpilastel on soovitatav selle küsimusega tutvuda NLKP programmi põhjal, lk. 47-52)

Nõukogude Eestis on ideoloogilisel tööl eriti suur tähtsus. Ei tohi unustada, et rahvahulkade kasvatamine on Eesti NSV-s kestnud tunduvalt lühemat aega kui vanemates vennasvabariikides. Kahekümne aasta vältel, mil eesti kodanlus oli võimul, tegi ta kõik, et mürgitada töötavate hulkade teadvust reaksioonilise natsionalistliku ideoloogiaga. Rasketel okupatsiooniaastatel levisid Saksa fašistid koos oma eestlastest käsilastega inimvaenulikku fašistlikku ideoloogiat ja rassiteooriat. Tuleb arvestada, et välismaine imperialistlik propaganda kasutab maksimaalselt ära Bestist põgenenud kodanlikke natsionaliste, rahvareetureid ja sõjaroimareid, kes paguluses laimavad dollarite eest nõukogude korda ja eesti rahva saavutusi sotsialistliku korra tingimustes.

Eriti peavad üliõpilased mõistma kommunistliku ideoloogia omandamise tähtsust tänapäeval, kommunistliku ühiskonna eduka ehitamise perioodil.

"Võitlus" kommunismi võidu eest muutub ideoloogiline töö järjest võimsamaks teguriks. Mida kõrgem on ühiskonna liikmete teadlikkus, seda täielikumalt ja laialdasemalt areneb nende loominguline aktiivsus kommunismi materiaalse baasi loomisel, kommunistlike töövormide ja uute inimestevaheliste suhete arendamisel ning seda kiiremini ja edukamalt toimub järelikult kommunismi ehitamise ülesannete täitmine", rõhutatakse NLKP programmis (lk. 107).

III peatüki "Trade-unionistlik ja sotsiaaldemokraatlik poliitika" (V.I. Lenin, Teosed, 5.kd., lk. 396-436) tundmaõppimisel näeme, et "ökonomitide" ebamarksistlikust stiihilisuse teooriast tulenes ka majandusliku ja poliitilise klassivõitluse vormide vahekorra väär mõistmine. "Ökonomitid" piirasid liikumise ülesandeid ja hoogu majandusliku võitlusega, mis nende arvates oli kõige tähtsamaks klassivõitluse vormiks, " ... kõige laialdasemalt rakendatav abinõu" hulkade kaasatõmbamiseks poliitilisse võitlusse" (V.I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 360).

V.I. Lenin märgib, et "ökonomitid" tahavad tõestada, nagu ei eitaks nad poliitilise võitluse vormi, vaid tahavad anda majanduslikule võitlusele endale poliitilise iseloomu. Aga missugune on selle poliitilise iseloomu klassiolemus. Et fraasi taga "anda majanduslikule võitlusele endale poliitiline iseloom" ... peitub ... tung a l l a k i s k u d a sotsiaaldemokraatlik poliitika trade-unionistliku poliitikani!" (V.I. Lenin, Teosed, 5.kd., lk.363).

Treidjunionistliku poliitika olemuseks oli kodanliku korruga leppimine. "Ökonomitide" taotlus juhtida töölisklass kõrvale üldpoliitilisest võitlusest tsarismi ja kodanluse vastu tähendas tööliste jätmist igaveseks kapitali orjusesse.

Sotsialistliku poliitika põhimõtteks on, et proletariaadi majanduslikke ja poliitilisi huvisid saab rahuldada ainult sotsialistliku revolutsiooniga, mille tulemusena kodanluse diktatuur asendatakse proletariaadi diktatuuriga.

V.I. Lenin arendab mõtet, et töölisklass, kui ta tahab saavutada oma lõppeesmärki, peab muutuma eesrindlikuks võitlejaks mitte üksnes sotsialismi eest, vaid ka demokraatia eest. On tarvis tõsta töölisklassi poliitilist teadlikkust, kasvatada proletariaati poliitiliselt nii, et tal tekiks huvi kõigi ühiskonna elusündmuste ja nähtuste vastu ning tahtmine reageerida nendele, hinnata neid revolutsioonilise sotsiaaldemokraatia seisukohalt. Sellise poliitilise kasvatuse peab talle andma proletariaadi partei.

Teoses "Mis teha?" näitab V.I. Lenin, et partei peab siduma kogu oma töö proletariaadi ridades ülddemokraatlike ülesannete lahendamise ja looma ühiskonna ühise demokraatlike jõududega, olles samal ajal revolutsioonilise liikumise juhtivaks jõuks. V.I. Lenin määratleb proletariaadi lähemad ülesanded ja lõppeesmärgi. Lähimate ülesannete lahendamisest - tsaarivalitsuse kukutamisest, agraarküsimuse lahendamisest, demokraatlike vabaduste kehtestamisest - olid huvitatud kõik ühiskonna demokraatlikud kihid, samuti ka proletariaat. V.I. Lenin rõhutab, et võitluseta demokraatia eest ei ole sotsialismi saavutamine võimalik.

Tänapäeval tuleb küsimus töölisklassist kui eesrindlikust võitlejast demokraatia eest siduda kommunistlike ja töölisparteide võitlusega, mille eesmärgiks on linna ja maa kõigi demokraatlike jõudude koondamine ühiseks väljaastumiseks rahu, demokraatia ja sotsialismi eest, kõigi demokraatlike liikumiste liitmine ühiseks võimsaks monopolidevastaseks vooluks. (Lähemalt vt. "Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm", I osa, 5. jagu.)

Neljandas peatükis "Ökonomistide omaette nokitsemine ja revolutsionääride organisatsioon" (V.I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 396-445) V.I. Lenin rõhutab, et töölisklassi poliitilise võitluse edu sõltub kõigepealt uut tüüpi partei loomisest.

Marksistliku tsentraliseeritud partei loomisel tuli eelkõige purustada "ökonomistide" vaated organisatsioonilistes küsimustes. "Ökonomistid" kaitsesid organisatsiooni

vormina ringide süsteemi ja omaette nokitsemise vaimu. Nad astusid välja tsentraliseeritud ja ühtse programmiga partei loomise vastu.

Üliõpilased peavad mõistma, kuivõrd kahjulik oli "ringivaim". Ringide töö ei olnud plaanipärane. Sageli juhtisid ringe inimesed, kellel puudus küllaldane teoreetiline ja praktiline ettevalmistus. Ringid tegutsesid isoleeritult ega suutnud liita kõiki revolutsioonilisi jõude.

Ühtlasi tuleb endale selgeks teha, miks partei (revolutsionääride organisatsioon) peab erineva teistest tööliklassi organisatsioonidest, mille poolest partei funktsioonid erinevad näiteks ametiühingute funktsioonidest ja mis tähtsus on kutselistel revolutsionääridel (juhtidel) proletariaadi klassivõitluses.

Lõpuks vaatleme, missugused peavad V.I. Lenini arvates olema loodava partei organisatsioonilised põhimõtted (V.I. Lenin, Teosed, 5. kd., lk. 407-436).

Kritiseerides "ökonomiste" organisatsioonilistes küsimustes, esitas V.I. Lenin tsentraliseeritud marksistliku partei loomise konkreetse plaani, s.o. määras kindlaks selle peamise lüli sotsiaaldemokraatliku töö ahelas, millest kinnihaaramisel võis tagada uut tüüpi partei loomise (V.I. Lenin, Teosed, 5.kd., lk. 451-462). V.I. Lenin tuli järeldusele, et selleks lüliks on ülevenemaalise poliitilise ajalehe loomine. Ta tõestas, et ajaleht etendab mitte ainult kollektiivse propagandisti ja agitaatori, vaid ka kollektiivse organisaatori osa.

Niisugune ajaleht hakkas ilmuma 1900. aastal. Selle nimeks sai "Iskra". Üliõpilased peavad teadma tema osa VSDTP II kongressi ettevalmistamisel ning sotsiaaldemokraatlike ringide ja rühmade ühendamisel ühtseks parteiks (NLKP ajaloo õpik, lk. 45-55).

Uut tüüpi partei, mille loomiseks V.I. Lenin oli teinud nii suuri pingutusi, sündis 1903. aastal VSDTP II kongressil. Üliõpilased peavad oskama seletada VSDTP II kongressi ülevenemaalist ja ülemaailmset ajaloolist tähtsust (NLKP ajaloo õpik, lk. 55-74).

Partei, mis tekkis töölisklassi parteina, on tänapäeval muutunud kogu nõukogude rahva parteiks. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ühendab oma ridades töölisklassi, kolhoositalurahva ja haritlaskonna kõige teadlikuma ja eesrindlikuma osa.

V.I. Lenini teose "Mis teha?" ajaloolist tähtsust käsitletakse põhjalikult NLKP ajaloo õpikus (lk. 49-50). Saadud teadmiste alusel peavad üliõpilased suutma näidata, missugune tähtsus on teosel Nõukogude Liidu Kommunistlikule Parteil ning vennalike kommunistlike ja töölisparteide võitlusele kaasajal.

Et "Mis teha?" puudutas sotsiaaldemokraatliku liikumise kõige valusamaid küsimusi, saavutas raamat sotsiaaldemokraatide hulgas suure tunnustuse. Sotsiaaldemokraatide arreteerimisel ja läbiotsimisel leiti V.I. Lenini teost peaaegu kõigis suuremates Venemaa linnades. Tänapäeval hindavad seda raamatut kõrgelt rahvusvahelise kommunistliku liikumise juhid. Kümnete keelte vahendusel viib ta leninlike ideid rahvusvahelisse töölisliikumisse.

V.I. Lenini võitlus "ökonomitide" vastu oli ühtlasi võitlus rahvusvahelise oportunisti vastu. V.I. Lenini ja tema mõttekaaslaste - iskralaste võitluses "ökonomismi" vastu olenes, kas Venemaal luuakse tõeline revolutsiooniline töölispartei või II Internatsionaali parteide tüüpi oportunistlik partei, kas loodava partei tegevuse maailmavaateks saab marksism või oportunism. Revolutsioonilise või oportunistliku suuna võidust olenes mitte ainult Venemaa, vaid kogu rahvusvahelise töölisliikumise saatus. Venemaal võitis revolutsiooniline suund, võitsid leninlased.

Leninlik õpetus revolutsioonilise teooria puhtusest on eriti aktuaalne kaasaja tingimustes, kus rahvusvaheline reaktsioon püüab kõigi vahenditega lõhestada kommunistliku liikumise ühtsust.

Marksism-leninism õpetab, et töölisklassi maailmaloolist missiooni saab täita üksnes proletariaadi ja tema marksistlik-leninlike parteide internatsionaalsete jõupingutustega.

Revolutsioonilisel teorial on suur ümberkujundav jõud ainult siis, kui kommunistlikud ja töölisparteid printsipiaalselt võitlevad tema ideelise puhtuse eest. Sellest lähtudes peab Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei leppimatut võitlust nii teooria dogmaatilise kui ka revisionistliku moonutamise vastu, sest võitlus kommunistliku liikumise ideelise ühtsuse eest on ülemaailmse revolutsioonilise protsessi eduka arengu tagatiseks.

K o h u s t u s l i k k i r j a n d u s

V.I. Lenin, Mis teha?, Teosed, 5. kd.

V.I. Lenin, Karl Marxi õpetuse ajalooline saatus, Teosed, 18. kd.

V.I. Lenin, Marksism ja revisionism, Teosed, 15. kd.
Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Tallinn, 1963., lk. 39-41, 47-52 ja 107-113.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajalugu, (teine täiendatud trükk), Tallinn, 1963, II ptk.

T ä i e n d a v k i r j a n d u s

V.I. Lenin, Elulugu, Tallinn, 1961.

Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, I ptk., lk. 18-27.

Amuta

A

26947

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 01129580 7